

As moscas das illas Kerguelen

Xavier Queipo

Se non lembran onde están as illas Kerguelen nin se inmuten. Moitos dos adolescentes que recién estudian xeografía non teñen nin a máis mínima idea de onde situálas. Os seus profesores tampouco e é que isto da xeografía non se leva, e o dos atlas menos. Agora lévase navegar virtualmente (nun mar sen ondas nin escumas) para chegar a estar máis só que un urso en período de hibernación diante dunha pantalla de ordenador. Mesmo os intelectuais (parlamentarios incluídos, aínda que incluír os parlamentarios nos intelectuais e viceversa sexa cada día máis un exercicio de confusión —son líquidos inmiscíbeis—) que alardean de sabe-los secretos de por onde andan e deixan de andar os nosos barcos de pesca non saberían situálas correctamente. Dirixan, pois, a súa atención a un bo atlas de xeografía universal, procuren o hemisferio sur, achéguese a esa terra de ninguén que queda entre os continentes e a Antártida, procuren as máis coñecidas illas Sandwich do sur ou o arquipélago de Crozet e xa logo darán coas illas Kerguelen, onde mariñeiros galegos embarcados en navíos de bandeira de conveniencia¹ erguen do mar un peixe que científicos e lexisladores chaman Dissostichius, que algúns desinformados din bacallao de profundidade (nada que ver co bacallao, nin a nivel de especie, nin de xénero, nin de familia²) e que sería bo denominar robalo de fondo para entendermos e ser un pouco coherentes coa sistemática.

Este introito algo longo e confuso (intencionadamente, un ten dereito a seleccionar os seus lectores nunha propiedade recíproca da escolla

¿ou é que se os lectores teñen dereito a escoller a este ou aquel outro escritor, os escritores estamos privados de dereitos?) é para situálos no espazo onde acontece o que lles vou contar. O tempo é agora mesmo, aínda que a historia comezase hai miles de anos. O espazo xa o referín, por se a estas alturas xa se perderon, no Hemisferio Sur.

É o caso que nas illas Kerguelen as moscas non teñen ás. Como o len: non teñen ás, contradicindo a idea que de moscas temos. O caso refíreo Irenäus Eibl-Eibesfeldt, un etólogo recoñecido que escribe textualmente na versión en español da súa obra *liebe und hass- zur naturgeschichte elementarer verhaltenweisen*³:

En las islas Kerguelen, donde continuamente ruge el huracán, hay moscas y lepidópteros incapaces de volar, que debieron nacer en virtud de esa ley; en cambio no hay insectos aptos para el vuelo, porque el vendaval se los lleva facilmente. En aquellas condiciones totalmente insólitas, los que no pueden volar resultan mejor “adaptados”. Es decir, las mutaciones que producían animales ápteros tenían un valor selectivo de tipo positivo.

A lei á que se refire Eibl-Eibesfeldt é aquela pola que nas poboacións animais se producen variacións (mutacións) do código xenético. Estas mutacións constitúen experimentos con novas variacións hereditarias, que entran en competencia cos caracteres máis comúns. En determinadas circunstancias extremas (como a do temporal case permanente nas illas Kerguelen) os mutantes vense favorecidos a se adaptar mellor a medio.

¹ Eufemismo para designar barcos con capital galego que levan a bandeira dalgún país do terceiro mundo que non respecta as normas de conservación, pois de conveniencia son todas as bandeiras, as de estados soberanos e colonias, as de países avanzados e en vías de desenvolvemento -outro eufemismo dos máis hipócritas-, as de países que queren ser e non lles deixan, as de organismos internacionais e organizacións non gubernamentais.

² Lahuerta e Vázquez no Vocabulario Multilingüe de Organismos acuáticos publicado no ano 2000 baixo a dirección do persoal do Instituto Ramón Piñeiro e baixo o selo editorial da Xunta de Galicia chámanlle “Pescada austral negra” ou “Pescada antártica negra”.

³ Irenäus Eibl-Eibesfeldt (1972), “Amor y odio (historia natural de las pautas elementales de comportamiento)”, Siglo Veintiuno Editores S.A., México 1972.

Moscas inaptas para o voo nas Kerguelen serían, por exemplo *Amalopteryx marítima* e *Calcopteryx moseleyi*⁴, de entre 2.5 e 5.3 mm. de longo e posuidoras dunhas ás vestixiais que só lle servirían de balancíns.

Este exemplo ilustra o valor das diferenzas e dos diferentes, das adaptacións a medios hostís e o pouco valor que teñen as xeneralizacións. Unha mosca segue sendo unha mosca, aínda que non teña ás e unha bolboreta pode ser unha bolboreta sen ser por iso o tesouro codiciado por un coleccionista (continúo na procura de exemplos onde unha rosa non sexa unha rosa, pero teño pouca bibliografía sobre botánica e obviedades).

O exemplo ilustra tamén outras posibles reflexións como a do precobcepto nas denominacións e as nosas ideas preconcebidas. Existen as ideas preconcebidas e todo o saber non é senón memoria, como dicían os clásicos? Que raio é un clásico? Como explicarlle a un neno que existen moscas sen ás? Non se mofarán del os seus compañeiros de clase, e mesmo o profesor desinformado e autómatas, que repite e non innova, que transmite certezas e non capacidade de explorar no coñecemento? Se hai moscas sen ás, hai tamén peixes sen barbatanas? E réptiles que non se arrastran? E anfibios que non toleran vivir fóra da auga?

⁴ O propio Eibl-Eibesfeldt amosa o debuxo dun exemplar de cada unha destas moscas da autoría de C. Chun aparecido no libro *Aus den Tiefen des Weltmeeres* de 1903.